

Kuruluşlarından beri SBKP ile tabiyet derecesinde bir ilişki içinde olan Avrupa ülkeleri Komünist partilerinden başlıcalarının, bu ilişkiyi fiilen koparmaya ve o zamana kadar savundukları SSCB'deki toplumsal-siyasal yapıyı eleştirmeye yönelmeleri ile birlikte bir «Avrupa-komünizmi» akımının doğduğundan sözedilmeye başlandı.

Bu özel sayıda yer alan yazılardan da anlaşılacağı üzere «Avrupa-komünizmi» diye adlandırılan oluşum henüz başlangıç evresini yaşamaktadır. SBKP ile süren geleneksel hiyerarşik ilişkiyi koparmak ve SSCB'yi özellikle «demokrasi» açısından eleştirmek gibi genel noktalarda birleşen bir dizi eğilim, aynı «Avrupa-komünizmi» olayı içinde yer almaktadır. Ve daha şimdiden aralarında tartışmalar başlamıştır.

Bu tartışmaların gerçekten verimli bir sonuca varabilmesi için her şeyden önce «Avrupalılar» ya da genelde metropol kapitalist ülke Marksistleri arasında bir tartışma çıkarılması zorunludur. Görüldüğü kadarıyla şu anda «Avro-Komünist» partilerin yönetici kadrolarının eğilimi bu yönde değildir. Bunlar «Avrupalı» — daha özelde İtalyan, Fransız — bir «Komünist» anlayış oluşturmak eğilimindedirler. «Avrupalı» — yani ayrıcalıklı — toplumların bu konularını veri alan bir «Komünist» hareketin Komünizm kavramının içeriği ile çeliştiğini belirtmeye bile gerek yoktur. Her toplumun özgül bir yapısı olduğu ve siyasal-toplumsal mücadelenin bu özgüllükleri dikkate alması gerekçesinin makul görünümü altında sunulan bu

anlayışın Marksizmle, sosyalist toplum hedefiyle ilgi derecesini, bu özel sayıda yer alan İSKP (İspanya Komünist Partisi), İKP (İtalya Komünist Partisi) ve FKP (Fransa Komünist Partisi) sözcülerinin yazılarında açıkça tesbit etmek mümkündür.

«Avrupa-komünizmi» genel olayı içinde «sol» yorumu temsil eden eğilimler, her ne kadar bu «resmi» ve sağ yoruma çeşitli noktalarda karşı çıkıyorlar ve belli bir tartışmayı sürdürüyorlarsa da henüz bu tartışmayı tüm uluslararası sosyalist hareket için ilgiye değer hale getirmiş değillerdir. «Avrupa-komünizmi» olayının, «proletarya diktatörlüğü» kavramının terkedilmesi, SSCB'deki siyasal düzene karşı çıkış ve Enternasyonalizm ilkesinin uygulamadaki sonuçlarına yöneltilen eleştiriler gibi çok önemli olgular içermesine karşılık, söz konusu «sol» eğilimlerin, tüm dünya sosyalistleri için temel önemdeki bu sorunları ön plana getiren bir tutum içinde oldukları söylenemez.

«Proletarya diktatörlüğü», «demokrasi», «enternasyonalizm» ve bugün Marksizmin bu temel kavramlarını tartışma konusu haline getiren «sosyalist ülkelerdeki siyasal-toplumsal yapı»nın eleştirisi gibi sorunlar, tüm dünyadaki sosyalist hareketlerin gündemindedir. 1960'lardan bu yana süren bunalım içinde bu gibi sorunlar üzerine yapılan tartışmalar, yeni ayrılıklar yaratmaktan öteye bir sonuç getirmemişti. Tartışmaların teorik platformu ÇKP ve SBKP görüşleri tarafından belirlendiği için bu sonuç doğaldı. Ancak açıkça görünen

odur ki bu evre sona ermektedir. ÇKP içindeki son iktidar mücadelesi ve AEP'nin «üç dünya teorisi» ne karşı çıkarak ÇKP ile yıllar süren ittifakına son vermesi, «Avrupa-komünizmi» akımının ortaya çıkışı ve Romanya Komünist Partisi'nin bu akımı destekleyici tutumu vb. olgular yalnızca SBKP ve ÇKP etrafındaki blokların dağılmaya başlamasının değil, SBKP-ÇKP kutupsallığının belirlediği teorik çerçevenin de geçersiz hale gelişinin açık göstergesidir.

Yukarda sayılan olgulardan çok daha anlamlı bulunması gereken bir olgu daha vardır: Günümüz «sosyalist ülkeler»inde Marksist muhalefet hareketlerinin belirgin bir biçimde canlanması. Bunlar bugüne kadar görülen muhalefet hareketlerinde olduğu gibi varolan düzeni burjuva demokrasilerinin ölçütlerine göre değil, Marksist siyasal-toplumsal hedefin ölçütlerine göre eleştirmekte, iktidardaki partileri Marksizmden uzaklaşmakla suçlamaktadırlar.

Varolan sosyalist toplumlardaki bu «iç eleştiri» hareketi, yıllardır ÇKP ve SBKP'ye karşı eleştirel bir teorik-pratik tutumu sürdüren her ülkedeki geniş «ortadaki» eğilimlerin dinamik potansiyeliyle birlikte düşünüldüğünde ve buna şimdi kendi «Avro-Komünist» partilerde yer alan ve orada «sol» bir kanat oluşturanlar eklendiğinde hiç de azımsanmayacak bir potansiyelin varolduğu görülür.

Bu potansiyel blok, şu anda şüphesiz bir dizi eğilimin bir karmasıdır ve üstelik aralarında sözü edilir bir ileti-

sim yoktur. Ancak ortak bir nitelikleri vardır. Hepsi de arayış halindedirler ve bu arayışlarını Marksizm platformunda sürdürmektedirler. ÇKP, SBKP ve «Avro-Komünist» partilerin merkezlerinde temsil edilen «sözde» Marksist, gerçekte Marksizm-dışı eğilime karşın bu şimdilik heterojen potansiyel için Marksizm, sorunlarımızı çözümleyebileceğimiz tek platformdur.

Bu özel sayıda, daha önceki sayılarda yaptığımız gibi ele alınan konu hakkında kendi görüşlerimizi anlatan bir yazı koymadık. Yayımladığımız makalelerde işlenen konulara ilişkin görüş ve eleştirilerimizi içeren kısa tanıtma yazıları ile yetindik. Bunun nedeni «sosyalist ülkelerdeki Marksist muhalefet hareketleri» ne ilişkin bir özel sayıyı da bu özel sayının ertesinde — Ağustos/Eylül sayısında — yayımlayacak oluşumuzdur. Burada yayımlamayı tasarladığımız geniş bir yazıda Avrupa-komünizmi olayının tarihi bir analizini, uluslararası sosyalist hareketin temel sorunları açısından incelenmesini yapmaya çalışacağız. «Sosyalist ülkeler» in haldeki yapısı ile bu olay arasındaki ilişkiler ve Avrupa-komünizmi genel olayının olumlu yönelişleri ile sosyalist ülkelerdeki Marksist muhalefet hareketlerinin çıkış noktaları arasındaki bağıntılar üzerine yorumlarımıza da burada yer vereceğiz.

Birikim